

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ, МОЛОДІ ТА СПОРТУ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

На правах рукопису

Гавриленко Наталія Вікторівна

УДК 334.72:336.22

**ПОДАТКОВЕ СТИМУЛЮВАННЯ РОЗВИТКУ МАЛОГО ТА
СЕРЕДНЬОГО БІЗНЕСУ**

Спеціальність 08.00.08 – гроші, фінанси і кредит

АВТОРЕФЕРАТ

**дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата економічних наук**

Одеса – 2013

Дисертацією є рукопис.

Роботу виконано в Одеському національному економічному університеті Міністерства освіти і науки, молоді та спорту України

Науковий керівник: кандидат економічних наук, доцент
Дубовик Ольга Юхимівна,
Одеський національний економічний університет,
доцент кафедри фінансів.

Офіційні опоненти: доктор економічних наук, професор,
заслужений економіст України,
Іванов Юрій Борисович,
Науково-дослідний центр індустріальних проблем
розвитку Національної академії наук України,
заступник директора з наукової роботи;

кандидат економічних наук,
Чередніченко Алла Павлівна,
Київський науково-дослідний інститут судових
експертиз, завідувач сектором лабораторії
судово-економічних досліджень

Захист відбудеться «5» квітня 2013 р. о 12.00 на засіданні спеціалізованої вченої ради Д 41.055.01 в Одеському національному економічному університеті за адресою: 65082, м. Одеса, вул. Преображенська, 8, ауд. 217.

З дисертацією можна ознайомитися у бібліотеці Одеського національного економічного університету за адресою: 65082, м. Одеса, вул. Преображенська, 8.

Автореферат розіслано « 28 » лютого 2013 р.

Вчений секретар
спеціалізованої вченої ради

А. І. Ковальов

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми дослідження. У ринковій економіці малий і середній бізнес є сектором, який визначає темпи економічного зростання, структуру та якість валового національного продукту. В усіх розвинених країнах частка малого і середнього бізнесу складає близько 60 – 70% ВВП. Серед інструментів державного регулювання економічних процесів, у тому числі й у розвитку малого та середнього бізнесу, значної ролі набувають податкові методи і важелі, до яких, зокрема, відноситься податкове стимулювання. Розвиток сучасного вітчизняного малого і середнього бізнесу свідчить про недостатність використання таких важелів і викликає необхідність їхнього вдосконалення.

Значна кількість наукових і практично орієнтованих праць у галузі податкового регулювання розвитку підприємництва показують, що дана проблематика викликає жвавий інтерес серед науковців та практиків, з боку держави і суспільства. Питання ведення підприємницької діяльності висвітлювались як класиками економічної теорії (Ф. Найт, Ж.Б. Сей, Л. Мізес, Ф. Хайек, Й. Шумпетер, В. Зомбарт, П. Друкер, А. Сміт, Ш. Бодо, А. Маршалл, Дж. Кейнс та ін.), так і сучасними науковцями (З.С. Варналій, І.Т. Палиць, М.І. Туган-Барановський, Н.Д. Кондратьєв, А.В. Бусигін, Р.М. Гусейнов, Е.П. Горбунов та ін.). Дослідженням проблем оподаткування, використання податкових інструментів приділено значну увагу українськими та російськими науковцями (О.Ю. Дубовик, Ю.Б. Іванов, О.В. Кравченко, А.І. Крисоватий, Т.В. Меркулова, С.В. Онишко, А.М. Соколовська, А.П. Чередніченко, Т.Ф. Юткіна та ін.).

Незважаючи на наявність значної кількості напрацювань, окремим аспектам податкового стимулювання активності малих і середніх підприємств в Україні не приділено достатньої уваги. Не повною мірою досліджені чинники, які впливають на формування податкового потенціалу малих і середніх підприємств, недостатньо опрацьовані питання оцінки податкового стимулювання ведення підприємницької діяльності, не приділено уваги формуванню ефективного організаційно-інформаційного забезпечення податкового стимулювання розвитку малого і середнього бізнесу. Важливість і значення окреслених проблем та необхідність їх вирішення зумовили вибір теми дисертаційного дослідження, її мету, предмет і об'єкт.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами.

Дисертаційна робота пов'язана з виконанням плану науково-дослідних робіт Одеського національного економічного університету та є складовою бюджетної теми кафедри фінансів ОНЕУ «Бюджетна система України: аналіз стану і основні напрямки (№ держреєстрації 0107U011415) (довідка № 01-17/2185 від 14.12.2012 р.), госпрозрахункових тем кафедри фінансів: «Фінансові ресурси Причорномор'я України та удосконалення механізму їх використання в забезпеченні розвитку малих та середніх підприємств» (довідка № 2/07 від 02.07.2012 р.); «Напрями реформування економіки півдня України» (довідка № 1/28 від 04.09.2012 р.). До звітів за цими темами увійшли дослідження автора щодо моніторингу рівнів розвитку малого та середнього підприємництва в

Причорноморському регіоні України, впливу податкового клімату на підприємницьку активність у даному регіоні. Здійснено оцінку фінансового потенціалу малого і середнього бізнесу, проаналізовано використання фінансових ресурсів обумовленими суб'єктами.

Мета і задачі дослідження. Метою дисертаційної роботи є узагальнення та розвиток теоретико-методичних засад і розробка практичних рекомендацій з податкового стимулювання малого та середнього бізнесу в Україні.

Для досягнення мети визначено такі задачі:

- визначити генезис та соціально-економічну сутність підприємництва і малого та середнього бізнесу;
- проаналізувати особливості оподаткування суб'єктів малого та середнього бізнесу;
- узагальнити теоретичні засади застосування податкових стимулів у системі оподаткування, систематизувати критерії розмежування малого та середнього бізнесу;
- здійснити оцінку стану розвитку малого і середнього бізнесу в Україні, запропонувати методичні підходи щодо його комплексної оцінки в розрізі регіонів;
- виявити і обґрунтувати систему якісних і кількісних критеріїв оцінювання податкового навантаження малого і середнього бізнесу та їх податкового потенціалу;
- здійснити класифікацію стимулів, що впливають на розвиток малого і середнього бізнесу, з'ясувати їх вплив на розвиток малого і середнього бізнесу та держави;
- провести моніторинг рівня розвитку малого та середнього бізнесу на прикладі Миколаївського та Одеського регіонів та визначити індикатори, що визначають вплив на такий розвиток;
- розробити методичні рекомендації щодо податкового стимулювання виробничих малих підприємств;
- визначити пріоритети і запропонувати методичні підходи щодо вдосконалення організаційно-інформаційного забезпечення податкового стимулювання малого і середнього бізнесу. Запропонувати методичні підходи щодо створення податкового паспорту малого та середнього підприємництва регіону та методичку його використання для оцінювання ефективності податкового стимулювання малих та середніх підприємств.

Об'єктом дослідження є податкове стимулювання функціонування малих та середніх підприємств.

Предмет дослідження – сукупність теоретичних, методичних, організаційних положень податкового стимулювання суб'єктів малого та середнього бізнесу.

Методи дослідження. Методологічною і теоретичною основою роботи стали положення теорії фінансів і державного регулювання підприємницької діяльності в ринкових умовах; теорії оподаткування; сучасні теоретичні розробки вітчизняних і зарубіжних авторів у галузі підтримки і стимулювання малого і середнього підприємництва.

У процесі проведення дослідження використовувався діалектичний метод вивчення економічних явищ та процесів у їх взаємозв'язку і розвитку, системний підхід до проблем, які розглядалися. Для вирішення поставлених задач застосовувалися прийоми при дослідженні податкових стимулів у системі оподаткування та критеріїв розмежування малого та середнього бізнесу; індукції, дедукції при обґрунтуванні системи якісних і кількісних критеріїв оцінювання податкового навантаження малого і середнього бізнесу та їх податкового потенціалу; математичні і статистичні методи при побудові економетричних моделей, а саме: проведення кореляційно-регресійного аналізу, аналізу тимчасових рядів, моделюванні та прогнозуванні впливу податкових стимулів на розвиток малого і середнього бізнесу і держави.

Нормативно-правову базу дослідження склали законодавчі акти України про податки і збори, які регулюють підприємницьку діяльність, Податковий Кодекс України, підзаконні акти і програми розвитку і підтримки малого підприємництва. **Інформаційно-статистичну базу** дослідження склали монографічні дослідження, матеріали періодичних видань, офіційні статистичні дані.

Наукова новизна одержаних результатів полягає в подальшій розробці теоретичних і методичних засад податкового стимулювання малих і середніх підприємств в Україні. Найбільш істотними є результати, які характеризують наукову новизну дисертації, а саме:

Вперше:

запропоновано методичний підхід до побудови економетричної моделі розвитку малих і середніх підприємств, що як об'єкт податкового стимулювання відноситься до багатоцільових систем і враховує фактори внутрішнього та зовнішнього середовища, які мають деактивуючий вплив на розвиток регіонів і держави. Використання запропонованого методичного підходу дозволяє визначити вплив низки факторів та розробити корегуючі дії щодо підвищення ефективності податкового стимулювання малого і середнього бізнесу.

Удосконалено:

методичні рекомендації з оцінки ефективності регіональної системи оподаткування малого бізнесу із застосуванням системи функціональних податково-статистичних цільових показників, що відображені в податковому паспорті регіону для малого і середнього бізнесу, що, на відміну від використовуваних, за якими відбувається фіксація стану розвитку малого бізнесу, дозволяє оцінити дієвість його стимулювання та підвищити ефективність системи податкового планування і прогнозування;

методичний підхід до визначення податкового навантаження на суб'єктів малого і середнього бізнесу на підставі розробленої моделі розрахунку податкового потенціалу, який, на відміну від існуючих, спирається на комплексну оцінку стану розвитку малого і середнього бізнесу та стає базою розробки заходів щодо податкового стимулювання.

Набули подальшого розвитку:

трактування сутності категорій «підприємництво», «підприємництво у малому бізнесі», «малий бізнес», «стимулювання» і «податкове стимулювання» шляхом уточнення даних понять, яке відрізняється від попередніх тим, що акцентує увагу на інноваційній складовій саме підприємницької діяльності;

класифікацію податкових стимулів, що впливають на розвиток малого і середнього бізнесу за ознакою дієвості застосування заходів податкового стимулювання до малого і середнього бізнесу, а саме: податкові стимули поділяються на імітаційні і реальні. На відміну від застосованих, пропонована класифікація дозволяє цілеспрямовано використати стимули щодо розвитку малого і середнього бізнесу;

методичний підхід до побудови податкового паспорту регіону для малого та середнього бізнесу, що включає базові показники для здійснення щорічного регіонального моніторингу системи оподаткування малого бізнесу, що, на відміну від існуючих, стає інформаційною базою для здійснення оцінювання ефективності податкового стимулювання малих та середніх підприємств.

Практичне значення одержаних результатів. Отримані наукові результати мають не тільки теоретичне, а й практичне значення для вирішення конкретних проблем у сфері податкового стимулювання малого і середнього бізнесу. Серед них важливим є впровадження методичних рекомендацій з моніторингу розвитку малого та середнього підприємництва АТЗ "Інзернопродукт" (довідка № 2/07 від 02.07.12 р.) та при розробці сценаріїв розвитку Одеського регіону за рахунок стимулювання розвитку малого бізнесу (довідка № 1/28 від 04.09.12 р.). Одержані результати дисертаційного дослідження використовуються в навчальному процесі Первомайського політехнічного інституту Національного університету кораблебудування імені адмірала Макарова при викладанні дисциплін «Податкова система», «Податковий облік» (довідка про застосування у навчальному процесі № 8/12 від 12.12.12 р.).

Особистий внесок здобувача. Усі наукові положення, розробки, висновки та практичні рекомендації, викладені у роботі, одержані автором особисто. З наукових праць, опублікованих у співавторстві, у дисертації використані лише ті ідеї та положення, що є результатом особистої роботи здобувача.

Апробація результатів дослідження.

Основні положення дисертаційного дослідження і його результатів доповідалися й обговорювалися на 10 науково-практичних конференціях: I міжнародній науково-практичній конференції «Науковий потенціал світу 2004» (м. Дніпропетровськ, 2004 р.); всеукраїнській науково-практичній конференції «Сучасність, наука, час. Взаємодія та взаємовплив» (м. Київ, 2005 р.); науково-технічній конференції «Економічні проблеми розвитку промисловості регіону» (м. Первомайськ, 2009 р.); I міжнародній науково-практичній конференції «Актуальні проблеми економіки та менеджменту: теоретичні і практичні аспекти» (м. Хмельницький, 2010 р.); науково-практичних конференціях професорсько-викладацького складу академічних та вищих навчальних закладів

України (м. Одеса, 2007 р., 2008 р., 2012 р.); науково-практичних конференціях молодих науковців (м. Одеса, 2007 р.); 5 всеукраїнській науково-практичній конференції «Економічні проблеми розвитку регіону» (м. Первомайськ, 2012 р.); міжнародній науково-практичній інтернет-конференції «Проблеми соціально-економічного розвитку підприємництва» (м. Дніпропетровськ, 2012 р.).

Публікації. За результатами виконаних у дисертації досліджень опубліковано 23 роботи (шість у співавторстві), у тому числі 15 – у фахових виданнях (п'ять у співавторстві), які достатньо повно відображають основний зміст роботи. Загальний обсяг публікацій становить 7,95 д.а., особисто автору належить 6,8 д. а., зокрема у фахових виданнях – 5,8 д.а.

Структура та обсяг роботи. Дисертація складається зі вступу, трьох розділів, висновків, додатків і списку використаних джерел. Структура роботи побудована, виходячи з логіки рішення поставлених завдань і досягнення мети дослідження. Робота викладена на 214 сторінках комп'ютерного тексту, містить 30 рисунків і 16 таблиць в основному тексті роботи та має 15 додатків, розміщених на 60 сторінках. Список використаної літератури містить 271 найменування.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У **вступі** обґрунтовано актуальність теми, сформульовано мету, задачі, предмет, об'єкт дисертаційної роботи, викладено методи дослідження, наукову новизну, теоретичне і практичне значення одержаних результатів.

У першому розділі «**ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ОПОДАТКУВАННЯ ПІДПРИЄМНИЦТВА В МАЛОМУ ТА СЕРЕДНЬОМУ БІЗНЕСІ**» розглянуто генезис підприємництва і малого та середнього бізнесу, проаналізовано системи оподаткування суб'єктів малого та середнього бізнесу, визначено податкові стимули в системі оподаткування.

На основі аналізу та узагальнення методологічних підходів до визначення сутності категорії «підприємництво» та його відмінності від категорії «підприємство» і «бізнес» було з'ясовано, що принциповою відмінністю дефініції «підприємництво» від дефініцій «підприємство» і «бізнес» є інноваційна складова, яка не завжди пов'язана з розміром останнього, тому є некоректним таке ототожнювання, у тому числі й поняття «підприємництво» та «малий бізнес». Малий бізнес – це форма організації бізнесу, яка відповідає певним критеріям. Така форма має законодавче закріплення; характерною особливістю підприємництва є інноваційний характер. Малий бізнес, як форма організації, може функціонувати у різних сферах діяльності, але не обов'язково він має інноваційний характер. Така неузгодженість у понятійному апараті виникає в наслідок того, що, як правило, більшість інноваційних досягнень впроваджується через малі та середні підприємства. Дослідження засвідчило, що розмежування понять «підприємництво», «малий бізнес» і «підприємництво у малому бізнесі» є необхідним з огляду виконання державою функції регулювання економіки, у тому числі й у сфері малого бізнесу.

Аналіз закордонного досвіду щодо визначення критеріїв віднесення підприємства до малого і середнього бізнесу показав наявність низки вимог та дозволив зробити висновок, що: віднесення підприємств до класу малих і середніх фірм розрізняється не лише за країнами, але й у середині країни за галузями й територіями; застосування відповідних критеріїв відбувається залежно від практичних потреб і служить певним завданням; значна диференціація критеріїв вказує на високий рівень державного регулювання діяльності малого бізнесу, що обумовлюється, насамперед, сутністю підприємницької діяльності, її інноваційним характером. Віднесення підприємств до класу малих і середніх стає передумовою застосування податкових пільг і преференцій, які націлені на стимулювання розвитку малого і середнього бізнесу, що сприяє зростанню інвестицій, підвищенню рівня зайнятості населення, зменшенню тіньового сектора економіки. З'ясовано, що кожною країною застосовуються різні моделі оподаткування малого та середнього бізнесу з метою стимулювання їх діяльності.

При дослідженні податкових стимулів у системі оподаткування було з'ясовано, що сучасна наукова думка не розмежовує поняття «податок» та «управління за допомогою податків як фінансових інструментів», і регулювання підприємницької діяльності може здійснюватися у формі обмеження (повного або неповного), преференції, стимулу. На підставі узагальнення наукових підходів до визначення дефініції «стимулювання» (внутрішнє спонукання економічного суб'єкта до діяльності з метою досягнення будь-яких цілей), «податкове стимулювання», пропонується під податковим стимулюванням розвитку підприємства розуміти процес використання сукупності податкових пільг, преференцій, обмежень, податкових канікул, спеціальних податкових режимів, санкцій, застосування яких у діяльності суб'єктів господарювання приводить до суттєвих змін у їхньому розвитку, при цьому відбувається реалізація визначених потреб держави.

У випадку активізації мотивації механізмами податкового стимулювання, підприємство реалізує свою мотивацію у формі господарської діяльності, відповідно реалізує поставлену мету, отримує фінансовий результат, порівнює витрачені ресурси та отриманий результат, внаслідок чого визначається або задоволеність, або незадоволеність результатами діяльності. У залежності від ступеню задоволення результатом діяльності, підприємство або припиняє свою діяльність, або продовжує її здійснювати в тому напрямку, який підлягає державному (податковому) стимулюванню. У процесі аналізу було показано, що всі стимули поділяються на імітаційні та реальні. Це надало можливість запропонувати класифікацію податкових стимулів за ознакою дієвості застосування заходів податкового стимулювання до малого і середнього бізнесу, а саме: податкові стимули поділяються на реальні та імітаційні. Імітаційні стимули за своїми ознаками відносяться до стимулів, але по суті такими не є. Реальні стимули – надають певні переваги перед іншими суб'єктами-платниками податків. Використання пропонованої класифікації сприятиме підвищенню ефективності застосування податкових стимулів.

У роботі запропонований алгоритм застосування податкових стимулів до діяльності малого підприємства.

Створення системи податкового стимулювання передбачає узгодженість всіх вказаних елементів на основі сформульованих вимог та правил застосування. Визначено, що запровадження податкового стимулювання певних напрямків розвитку малого і середнього бізнесу є одним з найбільш впливових інструментів у сучасних умовах функціонування економіки України, дозволяє активізувати їх діяльність у заданому напрямку.

На рис. 1 відображено вплив стимулів на розвиток суб'єктів малого та середнього підприємництва і державу.

Рис. 1. Ефекти впливу податкових стимулів на розвиток суб'єктів малого та середнього бізнесу і державу (авторська розробка)

У другому розділі «ОЦІНЮВАННЯ РОЗВИТКУ ТА ПОДАТКОВОГО СТИМУЛЮВАННЯ МАЛОГО ТА СЕРЕДЬОГО БІЗНЕСУ В УКРАЇНІ» на основі узагальнення методичних підходів до аналізу рівня розвитку малого та середнього бізнесу, податкового навантаження на нього здійснено оцінку стану розвитку малого бізнесу за запропонованою системою показників в Україні в цілому та по Миколаївському та Одеському регіонах, зокрема: розроблено методичний підхід до комплексної оцінки ефективності розвитку малого бізнесу в розрізі регіональної економіки; досліджено вплив

оподаткування на діяльність малого та середнього підприємництва та оцінювання його податкового потенціалу.

Проведений аналіз підходів до оцінки підприємницької активності малого та середнього бізнесу, рівня його розвитку дозволив визначити систему показників, яку пропонується використовувати для оцінки рівня підприємницької активності (розвитку) такого бізнесу в Україні. Проведена оцінка стану розвитку малого і середнього бізнесу в Україні за запропонованим методичним підходом дозволила сформулювати основні проблеми в діяльності малих підприємств. З метою вирішення питання єднання отриманої оцінки та ефективності заходів щодо стимулювання малого підприємництва за рівнями господарювання запропонований методичний підхід щодо комплексної оцінки ефективності розвитку малого бізнесу в розрізі регіональної економіки, який складається з декількох кроків: визначення мети оцінки рівня ефективності розвитку малого та середнього бізнесу; виявлення тенденцій, умов і особливостей розвитку малого та середнього бізнесу в регіоні; розробка моделі інформаційного забезпечення регіональної політики, спрямованої на податкове стимулювання ефективного розвитку малого та середнього бізнесу з визначенням періоду оцінки та джерел інформації; вибір і обґрунтування методики демографічної оцінки рівня ефективного розвитку малого та середнього бізнесу; визначення внеску малого та середнього бізнесу в економічний розвиток регіону з використанням економетричних моделей; розробка заходів з регулювання ефективного розвитку малого та середнього бізнесу в регіоні. Інтегральним показником оцінки рівня ефективності розвитку малого та середнього бізнесу в регіоні може бути показник, який враховує: внесок малого та середнього бізнесу в економічний розвиток регіону, у тому числі і формуванні доходів місцевих бюджетів, участь у вирішенні проблем зайнятості населення, формування середнього класу. Систематичне оцінювання розвитку малого та середнього підприємництва може бути покладено в основу їх податкового стимулювання і повинне стати найважливішим практичним інструментом державної і регіональної політики.

Для оцінки економічної ефективності податкового стимулювання запропоновано застосовувати систему індикаторів, адаптованих для малих і середніх підприємств (табл.1).

У дисертаційній роботі проведено співставлення фактичного податкового навантаження в Одеській і Миколаївській областях з рівнем заборгованості по податках і зборах. Рівень податкової заборгованості в обох областях перманентно зростав в абсолютному і у відносному виразі до 2009 року, але з 2010 р. почав знижуватися. Так, частка податкової заборгованості в загальній сумі податкових надходжень по Миколаївській області збільшилася з 2,06 % до 7,05 % в 2009 р., а по Одеській області – з 1,3 % до 7,11 % в 2008 р., проте позитивним є її зменшення для обох областей у 2010 р. Частка заборгованості у валовому регіональному продукті з 2005 по 2007 рр. залишалася майже незмінною, а з 2008 р. незначно зросла.

Індикатори ефективності податкового стимулювання в розвитку малого і середнього підприємництва

№ з/п	Найменування	Зміст
1	Темп приросту податкових платежів	Відношення суми податкових платежів поточного періоду (кварталу, року) до суми податкових платежів попереднього періоду (кварталу, року)
2	Податкове навантаження (податкоємність)	Відношення загальної суми податкових і обов'язкових платежів до суми доходів малого (середнього) підприємства
3	Податковий коефіцієнт	Відношення суми сплачених податків і обов'язкових відрахувань у державні цільові фонди, до ВВП у ринкових цінах
4	Зайнятість на одне МП, що сплачує податки за спрощеними режимами оподаткування	Співвідношення чисельності зайнятих на МП, що перебуває на відповідній системі оподаткування до кількості таких МП
5	Сумлінність сплати податків	Добровільність сплати податків, податкова віддача
6	Середня відносна вартість дотримання податкового законодавства	Сума витрат на ведення податкового обліку, візити до контролюючих органів, перевірки, придбання програм для ведення податкового обліку, форми звітності, витрат на придбання та обслуговування касових апаратів
7	Простота сплати податків	Кількість годин на рік, які мале (середнє) підприємство витрачає на оподаткування
8	Відсоток збирання податків	Відсоток виконання збирання податкових платежів у порівнянні з запланованим показником
7	Податкоємність витрат	Відношення суми податкових платежів, що враховуються в собівартості, до собівартості виробництва (послуг) малого (середнього) підприємства
8	Податкоємність прибутку	Відношення суми податкових платежів і податкових штрафів, що сплачуються за рахунок прибутку, до прибутку малого (середнього) підприємства
9	Привабливість системи оподаткування	Відношення кількості СМП, що перебувають на певному режимі оподаткування за відповідні періоди
10	Вартість податкових пільг	Витрати, пов'язані з наданням податкових пільг

Продовження Таблиці 1

11	Коефіцієнт ефективності діючої системи оподаткування	Відношення величини чистого прибутку малого (середнього) підприємства до загальної суми податкових платежів, сплачених ними в бюджет
12	Коефіцієнт пільгового оподаткування	Відношення величини податкової економії, отриманої в результаті використання пільг, до суми податкових зобов'язань без урахування пільг
13	Коефіцієнт ефективності податкового пільгування	Характеризує величину податкової економії, що отримується в результаті використання пільг, на одну гривню доходів від реалізації товарів, робіт, послуг малого (середнього) підприємства
14	Коефіцієнт пільгового інвестування	Визначає ефективність фінансування вкладень за рахунок податкової економії

Отримані результати дозволяють зробити висновок про помірність податкового навантаження в розглянутому періоді і відсутність необхідності врахування рівня податкової заборгованості при розрахунку показника податкового навантаження. У дисертаційній роботі було здійснено оцінювання бюджетної ефективності фінансування підтримки малого підприємництва органами місцевого самоврядування. Розраховані коефіцієнти бюджетної ефективності підтверджують існування прямої залежності між обсягом фінансування програм підтримки малого підприємництва і обсягом податкових відрахувань до місцевого бюджету суб'єктами малого підприємництва.

Заходи щодо податкового стимулювання розвитку підприємництва спрямовані не тільки на підвищення ефективності функціонування малого і середнього бізнесу, але й на формування їх податкового потенціалу. Аналіз сучасних наукових публікацій з проблематики оподаткування та розвитку малого та середнього бізнесу свідчить, що більшість вчених приділяє увагу вивченню та аналізу показника «податкового тиску» або «навантаження».

Дослідженням доведено, що для оцінки величини податкового навантаження необхідно застосовувати такий показник, який враховує податкоздатність підприємства і дозволить оцінити та проаналізувати вплив нарахованих податків на майновий стан і платоспроможність підприємства. Таким показником може бути показник податкового потенціалу підприємства, який відображає можливості суб'єкта оподаткування виконати в повному обсязі податкові зобов'язання перед державою без нанесення шкоди власній діяльності та виражений часткою економічної вигоди, отриманої за період, що аналізується, і спрямованої на погашення податкових платежів.

Такий показник пропонується розраховувати наступним чином:

$$ПП = \sum P_c / P_o, \quad (1)$$

де ПП - податковий потенціал підприємства; P_c – нараховані податки до сплати; P_o – прибуток до оподаткування.

У підході, що пропонується, використовується показник нарахованих податкових платежів, а не сплачених, як в існуючих методиках. Такий показник найбільш точно і повно відображає податкові можливості та зобов'язання підприємства.

Показник податкового потенціалу, розрахований за формулою, що запропонована, відображає можливість покриття податкових зобов'язань перед бюджетом отриманим прибутком в аналізованому періоді. Якщо даний показник дорівнює 1, це означає, що підприємство може бути на межі банкрутства і не формує податковий потенціал. На формування податкового потенціалу суб'єкта малого чи середнього бізнесу впливає низка факторів зовнішнього та внутрішнього характеру. Дослідження такого впливу було здійснено за допомогою багатфакторного кореляційно-регресійного аналізу на прикладі Миколаївської і Одеської областей та середніх показників по Україні.

Проведений аналіз застосування податкових стимулів до діяльності малого і середнього бізнесу показав, що різноманітність застосовуваних пільг до діяльності таких підприємств в Україні не завжди дають очікуваний економічний ефект. Впровадження пільгових режимів оподаткування спрямовано на підтримку малого бізнесу взагалі, тобто не відбувається стимулювання підприємницької діяльності, а економічні вигоди отримують в основному суб'єкти підприємницької діяльності, які займаються торгівлею. У той же час важливою проблемою є розвиток саме підприємницької складової у малому бізнесі з притаманними йому інноваціями, які визначають науково-технічний прогрес.

У третьому розділі «ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ПОДАТКОВОГО СТИМУЛЮВАННЯ МАЛОГО ТА СЕРЕДНЬОГО БІЗНЕСУ» обґрунтовуються методичні підходи щодо податкового стимулювання малого і середнього бізнесу, пропонуються рекомендації щодо податкового стимулювання виробничих малих підприємств; надаються рекомендації щодо вдосконалення **організаційно-інформаційного забезпечення податкового стимулювання розвитку малих і середніх підприємств.**

На основі узагальнення основних проблем у розвитку малого і середнього бізнесу запропоновані методичні положення щодо його податкового стимулювання, які передбачають низку кроків. Показники для оцінювання ефективності податкового стимулювання пропонуємо застосовувати кількісні і якісні. Проведений аналіз, згідно наданим методичним положенням, враховуючи позитивний досвід країн світу, дозволив запропонувати надання певних пільг для середніх і малих підприємств, що здійснюють інноваційну діяльність та знаходяться на загальній системі оподаткування.

У дослідженні були запропоновані рекомендації щодо податкового стимулювання виробничої сфери малого і середнього бізнесу (два етапи). Перший етап: у реальному секторі економіки необхідним є створення «виробничих податкових оазисів», сутність яких виявляється в особливому комплексному підході до системи оподаткування даної категорії платників; надання адресних податкових кредитів суб'єктам малого та середнього бізнесу, які освоюють нову

технологічну продукцію; застосування механізму прискореної амортизації; надання виробничим малим підприємствам «податкової амністії» з наступною компенсацією по мірі їх зростання. Другий етап: оцінювання території, на якій є доцільним застосування визначеного підходу, за низкою критеріїв. Застосування податкових пільг у сфері малого бізнесу потребує жорсткого контролю за їх використанням і щорічного проведення аналізу їх ефективності. Кожній формі податкової пільги відповідає певний порядок розрахунку податкової економії. У ході дослідження було з'ясовано, що незважаючи на наділення ряду державних і місцевих органів влади і управління повноваженнями в області розвитку малого та середнього бізнесу, взаємодія органів загальної і спеціальної компетенції питань податкового стимулювання не здійснюється на системній основі. У роботі запропоновано схему взаємозв'язку інформаційного та організаційного забезпечення податкового стимулювання розвитку малого і середнього бізнесу, яка повинна сприяти впровадженню заходів зі стимулювання та контролю за їх виконанням. Запропоновано внесення змін у законодавчі та нормативні акти України, такі зміни сприятимуть підвищенню ефективності впроваджених заходів.

З метою визначення прогнозу розвитку діяльності малих підприємств та їх впливу на розвиток регіону за рахунок податкового стимулювання у дослідженні здійснено багатофакторний аналіз на прикладі Миколаївського, Одеського регіонів і України, де визначається вплив факторів, що характеризують підприємницьку активність МП, на макроекономічні показники розвитку регіонів і України. У якості залежних змінних обрано: Y_1 – валова додана вартість, у фактичних цінах, млн. грн. та Y_2 – валовий регіональний продукт у фактичних цінах, у млрд. грн. У якості змінних обрано: x_1 – обсяг реалізованої продукції у діючих цінах (без ПДВ і акцизного податку), млрд. грн.; x_2 – приріст (зменшення) кількості малих підприємств на 10 тис. осіб наявного населення, одиниць; x_3 – зайнятість (середньорічна кількість працівників МП), осіб; x_4 – темпи зростання кількості малих підприємств, %; x_5 – кількість СПД, працюючих на єдиному податку, осіб; x_6 – приріст (зменшення) фінансового результату від звичайної діяльності до оподаткування, млн. грн.; x_7 – рентабельність (збитковість) операційної діяльності, %; x_8 – чистий прибуток (збиток) за видами економічної діяльності, млн. грн.; x_9 – кількість малих промислових підприємств, одиниць; x_{10} – обсяг реалізованої продукції МП промисловості в діючих цінах, млн. грн.; x_{11} – приріст (зменшення) кількості зареєстрованих селянських (фермерських) господарств, тис. од.; x_{12} – обсяг реалізованої продукції фермерськими господарствами, млн. грн.; x_{13} – податкові надходження до бюджету від суб'єктів малого підприємництва, що сплачують єдиний податок, млн. грн.; x_{14} – кількість найманих працівників на малих промислових підприємствах, тис. осіб; x_{15} – приріст (зменшення) надходжень фіксованого податку до бюджету, млн. грн.; x_{16} – питома вага обсягу реалізованої малими підприємствами продукції (робіт, послуг) у загальному обсязі реалізації продукції, робіт та послуг відповідного району (міста); x_{17} – кількість ринків та торгових рядів,

одиниць; x_{18} – витрати підприємств на технологічні інновації, тис. грн.; x_{19} – приріст (зменшення) кількості суб'єктів малого бізнесу, тис. одиниць; x_{20} – приріст (зменшення) валових капітальних інвестицій, тис. грн.; x_{21} – питома вага підприємств, що одержали збиток, у % до загальної кількості МП; x_{22} – приріст (зменшення) надходжень єдиного податку від фізичних осіб, тис. грн.; **x_{23} – приріст (зменшення) надходжень єдиного податку від юридичних осіб, тис. грн.;** **x_{24} – приріст (зменшення) кількості найманих працівників у платників єдиного податку – фізичних осіб, осіб.**

Досить тісно пов'язані з результативною змінною Y_1 змінні: $x_2, x_3, x_6, x_8, x_{11}, x_{13}, x_{15}, x_{20}, x_{22}, x_{23}, x_{24}$.

А з результативною змінною Y_2 мають тісний зв'язок: $x_1, x_2, x_3, x_8, x_{13}, x_{19}, x_{20}, x_{22}, x_{24}$. З урахуванням коефіцієнтів регресії рівняння мають такий вигляд:

$$Y_1 = 666,6 - 39,91x_2 + 0,107x_3 + 2,318x_6 - 1,424x_8 - 1488,1x_{11} + 17,11x_{13} - 145,9x_{15} - 4,526x_{20} + 0,411x_{22} - 0,183x_{23} + 0,209x_{24}; \quad (2)$$

$$Y_2 = 33,308 + 0,379x_1 - 0,369x_2 - 7,47 \cdot 10^{-4} x_6 - 0,008x_8 + 0,026x_{13} - 0,265x_{19} - 1,32 \cdot 10^{-3} x_{20} + 5,37 \cdot 10^{-4} x_{22} - 2,57 \cdot 10^{-4} x_{24}. \quad (3)$$

Для апробації моделей був виконаний прогноз значень факторів x_k , які використовуються в обох моделях, який підтвердив їх достовірність.

Серед можливих сценаріїв розвитку регіонів за рахунок податкового стимулювання розвитку малих підприємств, можна запропонувати: інерційний – передбачає консервацію методів та форм регулювання підприємницької активності малого бізнесу, а також збереження існуючого стану розвитку малого та середнього бізнесу в якості бази соціально-економічного зростання; відтворення податкового потенціалу малих та середніх підприємств – збільшення податкових надходжень у бюджети всіх рівнів завдяки політики податкового стимулювання їх розвитку. Використання запропонованих моделей надасть можливість обирати найкращий варіант прогнозу розвитку регіону за рахунок податкового (або будь-якого іншого) стимулювання діяльності малих підприємств.

Важливою складовою у системі забезпечення податкового стимулювання малого і середнього бізнесу є розробка податкового паспорту регіону для малого і середнього бізнесу для оцінювання ефективності оподаткування. Основною перевагою впровадження податкового паспорта є об'єднання макроекономічних показників у єдиний комплексний документ, який дозволить проводити раціональну податкову політику – з застосуванням системи податкового планування. У роботі розроблено форми для заповнення такого податкового паспорта.

Для оцінки ефективності регіональної системи оподаткування малого бізнесу пропонується використання системи функціональних податково-статистичних цільових показників. Пропонований методичний підхід дозволяє оцінити податковий потенціал сфери малого підприємництва, рівень податкового тягаря, ефективність і еластичність оподаткування сектора малого бізнесу. Податково-статистичний аналіз сфери малого бізнесу є "базовим ядром" при проведенні дослідження. Серед показників податкової статистики

існує розмежування за періодом їх застосування, інформаційним джерелам, об'єктної спрямованості. Передбачено проведення аналізу здійснюваних видів діяльності в кожній з форм малого підприємництва, який сприятиме виявленню таких, що перспективно розвиваються, і таких, що відстають, а це дозволить своєчасно вживати регулюючі механізми. Такий алгоритм аналізу орієнтований на оцінку макроекономічних показників системи оподаткування малого бізнесу. Методичний підхід, що пропонується, дозволить оцінити дієвість регіональної системи оподаткування у сфері малого підприємництва, і, таким чином, сформулювати локальні напрями податкової політики регіону для сектора малого бізнесу. Впровадження методики оцінки ефективності регіональної системи оподаткування малого підприємництва в практику роботи регіональних податкових і адміністративних органів, а також органів підтримки суб'єктів малого підприємництва націлено на підвищення якості податкового планування.

ВИСНОВКИ

У дисертації наведено теоретичне узагальнення та запропоноване нове вирішення актуальної наукової проблеми в царині податкового стимулювання малого та середнього підприємництва. За результатами проведеного дослідження зроблено такі висновки теоретичного, методичного та прикладного характеру:

1. Дослідження понятійного апарату теорії оподаткування у сфері малого бізнесу дозволило з'ясувати, що існує необґрунтоване отожднювання дефініції «малий бізнес» і «мале підприємство», що у практичній площині несе у собі загрозу здійснення помилкових регулюючих дій з боку держави в цій сфері. Критичний аналіз підходів до визначення категорії «підприємство» дозволив визначити, що сутність підприємства виявляється у ініціативній, самостійній господарській діяльності людей, спрямованій на отримання прибутку за допомогою організації і використання всіх ресурсів у цілях виробництва і реалізації товару. Основною ознакою підприємства є наявність інноваційної складової діяльності. Саме така діяльність повинна підлягати податковому стимулюванню.

2. Виявлено, що існують певні відмінності в оподаткуванні суб'єктів малого і середнього бізнесу, щодо діяльності яких у різних країнах пред'являються різні вимоги. У більшості випадків ці відмінності стосуються використання пільгових і спеціальних режимів оподаткування з метою стимулювання діяльності малих і середніх підприємств.

3. В Україні на законодавчому рівні визнано державну підтримку малого та середнього бізнесу. Разом з тим, не існує ефективної системи податкового стимулювання малого і середнього бізнесу. На основі узагальнення наукових підходів до визначення дефініції податкового стимулювання, пропонується під податковим стимулюванням розвитку підприємства розуміти процес використання сукупності податкових пільг, преференцій, обмежень, податкових канікул, спеціальних податкових режимів, застосування яких у діяльності суб'єктів

господарювання приводить до суттєвих змін у їхньому розвитку, при цьому відбувається реалізація визначених потреб держави. Систематизовано критерії розмежування малого і середнього бізнесу.

4. З метою оцінювання розвитку малого і середнього бізнесу запропонований методичний підхід до комплексної оцінки ефективності його розвитку в розрізі регіонів, який складається з декількох кроків: визначення мети оцінки рівня ефективності розвитку малого та середнього бізнесу; виявлення тенденцій, умов і особливостей розвитку малого та середнього бізнесу в регіоні; розробка моделі інформаційного забезпечення регіональної політики, спрямованої на податкове стимулювання ефективного розвитку малого та середнього бізнесу з визначенням періоду оцінки і джерел інформації; вибір і обґрунтування методики оцінки рівня ефективного розвитку малого та середнього бізнесу; визначення внеску малого та середнього бізнесу в економічний розвиток регіону на базі економетричних моделей; розробка заходів з регулювання ефективного розвитку малого та середнього бізнесу в регіоні.

5. Доведено, що для оцінки величини податкового навантаження необхідно застосовувати такий показник, який враховує податкоздатність підприємства і дозволить оцінити і проаналізувати вплив сплачених податків на майновий потенціал і платоспроможність підприємства. Таким показником може бути показник податкового потенціалу підприємства. На формування податкового потенціалу суб'єкта малого і середнього бізнесу впливає низка факторів зовнішнього та внутрішнього характеру. Дослідження такого впливу було здійснено за допомогою багатофакторного кореляційно-регресійний аналізу на прикладі Миколаївської і Одеської областей та середніх показників по Україні.

6. Для оцінки економічної ефективності стимулювання створення податкового потенціалу доцільно застосовувати систему індикаторів, адаптованих для малих і середніх підприємств. За підходом, що пропонується, здійснено класифікацію і оцінювання впливу податкових стимулів на поведінку суб'єктів малого і середнього бізнесу на прикладі Одеського і Миколаївського регіонів і України взагалі за період 2000-2010 рр. Проведено оцінювання бюджетної ефективності фінансування підтримки малого підприємництва органами місцевого самоврядування за запропонованим алгоритмом. Показано, що існуючі напрямки фінансування недостатньо розвинуті, проте фінансувати підтримку малого бізнесу для районної або міської ради економічно вигідно. Результати аналізу дозволили сформулювати низку заходів щодо реформування податкового стимулювання діяльності малого бізнесу в Україні.

7. Для податкового стимулювання малого і середнього бізнесу на регіональному рівні пропонується використання методичних положень: побудова дерева цілей, які повинні досягатися завдяки податковому стимулюванню; на основі побудованого дерева цілей розробляються заходи, які необхідно вживати для реалізації кінцевої цілі; визначення напрямів податкового стимулювання; відбір суб'єктів, що підлягають податковому стимулюванню за певними критеріями; впровадження моделі управління

податковим стимулюванням на рівні регіону; оцінювання ефективності податкового стимулювання за пропонованими показниками. Для оцінювання ефективності податкового стимулювання малого і середнього бізнесу на території регіону пропонуються методичні рекомендації, які складаються з декількох етапів.

8. Враховуючи важливість стимулювання малих підприємств в області виробництва, пропонуються заходи щодо податкового стимулювання розвитку виробничої сфери малого бізнесу: максимальне зниження податкового тягаря в даній сфері через звільнення від податків на 1 – 2 роки для тих малих підприємств, які відновлюють або розпочинають випуск продукції; надання адресних податкових кредитів малим і середнім підприємствам, які освоюють нову технологічну продукцію; застосування механізму прискореної амортизації, що дозволяє списувати до 100% витрат на придбання обладнання в перший рік його функціонування.

9. Запропоновано напрями розвитку організаційно-інформаційного забезпечення податкового стимулювання малого і середнього бізнесу. Пропонується алгоритм взаємодії державних і регіональних органів влади загальної і спеціальної компетенції з відповідним механізмом, який спрямований на підвищення ефективності податкового стимулювання для суб'єктів малого та середнього бізнесу. Функціонування системи податкового стимулювання малого та середнього бізнесу включає систему показників податкової статистики і комплекс функціональних податкових показників, базується на використанні податкового паспорту регіону для малого та середнього бізнесу, що є інформаційною базою для здійснення щорічної податкової діагностики сфери малого та середнього підприємництва. У дослідженні здійснено багатофакторний аналіз на прикладі Миколаївського, Одеського регіонів і України, де визначається вплив факторів, що характеризують підприємницьку активність малого бізнесу, на макроекономічні показники розвитку регіонів і України. Використання запропонованих моделей надасть можливість обирати найкращий варіант розвитку регіону за рахунок податкового стимулювання діяльності малих і середніх підприємств.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ НАУКОВИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

Статті в наукових фахових виданнях:

1. Гавриленко Н.В. Роль малого бізнесу в національній економіці та інструментарій дослідження його фінансової бази / Гавриленко Н.В. // Вісник соціально-економічних досліджень. – 2007. – № 25. – С. 84-91. – 0,3 д.а.
2. Гавриленко Н.В. Порівняльний аналіз роботи за альтернативними способами оподаткування малих підприємств / Гавриленко Н.В. // Актуальні проблеми економіки. – 2007. – № 12. – С. 42-53. – 0,6 д.а.

3. Гавриленко Н.В. Вплив податкового навантаження підприємницької сфери на національну економіку / Гавриленко Н.В. // Науковий вісник. – 2007. – № 3. – С.134–145. – 0,7 д.а.

4. Гавриленко Н.В. Підприємництво і малий бізнес: основні акценти / Гавриленко Н.В. // Науковий вісник. – 2007. – № 17. – С. 31–40 – 0,6 д.а.

5. Гавриленко Н.В. Роль податкових стимулів в діяльності малих підприємств / Гавриленко Н.В. // Вісник соціально-економічних досліджень. -2008. - № 30. - С. 91-97. - 0,3 д.а.

6. Гавриленко Н.В. Соціально-економічний аналіз малого бізнесу в Миколаївському регіоні / Гавриленко Н.В. // Актуальні проблеми економіки. – 2008. – № 2. – С. 148–156. – 0,5 д.а.

7. Гавриленко Н.В. Податкове стимулювання інвестиційної та інноваційної діяльності / Гавриленко Н.В. // Економіка: проблеми теорії та практики. – 2009. – № 254. – Том 4. – С. 876-884. – 0,4 д.а.

8. Гавриленко Н.В. Застосування фінансової звітності для оцінки податкового тягара малих і середніх підприємств Миколаївського та Одеського регіонів / Гавриленко Н.В. // Вісник Хмельницького національного університету. - 2010. - № 3. - С. 26-29. - 0,4 д.а.

9. Гавриленко Н.В. Інновації та криза: регіональний аспект / Гавриленко Н.В., Буга Н.Ю. // Вісник Хмельницького національного університету. – 2011. – №5 – С.60–64. – 0,4 д.а. (автору належить 0,2 д.а., у яких висвітлено чинники, які заважають інноваційному розвитку вітчизняних компаній та проаналізовані податкові стимули інвестиційної діяльності).

10. Гавриленко Н.В. Дивидендний авансовий взнос по налогу на прибуток до и после 1 апреля 2011 года: бухгалтерский и налоговый учет / Гавриленко Н.В., Буга Н.Ю. // Бизнес-информ. – 2011. - № 10. – С. 103-106. – 0,4 д.а. (автору належить 0,25 д.а., у яких висвітлено проблемні питання сплати дивідендів платниками податку на прибуток за ставками 23 % і 0 % у зв'язку з прийняттям Податкового кодексу).

11. Гавриленко Н.В. Емпіричний аналіз взаємозв'язку факторів оподаткування та підприємницької активності / Гавриленко Н.В. // Інноваційна економіка. – 2012. – № 5. – С. 285-289. – 0,4 д.а.

12. Гавриленко Н.В. Оцінювання впливу податкового клімату на інвестиційно-інноваційну активність малого та середнього підприємництва в Одеському і Миколаївському регіонах / Гавриленко Н.В., Дубовик О.Ю. // Экономика Крыма. - 2012. - №3. - С. 87-92. - 0,6 д.а. (автору належить 0,3 д.а., де проаналізовано вплив податкового клімату на розвиток малих та середніх підприємств взагалі та їх інвестиційний розвиток зокрема).

13. Гавриленко Н.В. Кореляційний аналіз розвитку малого і середнього підприємництва в Одеському і Миколаївському регіонах / Гавриленко Н.В., Тарасов І.В. // Збірник наукових праць ЧДТУ. – 2012. - № 30. Частина III. - С. 84–88. – 0,6 д.а. (автору належить 0,3 д.а., в яких обґрунтовано вплив факторів, що характеризують рівень розвитку, підприємницьку активність, виконання

податкових зобов'язань перед державою суб'єктів малого та середнього бізнесу на макроекономічні показники розвитку держави).

14. Гавриленко Н.В. Економетричне моделювання тенденцій розвитку Миколаївського та Одеського регіонів / Гавриленко Н.В. // Вісник соціально-економічних досліджень. – 2012. – № 46. – С. 45–49. – 0,4 д.а.

15. Гавриленко Н.В. Доцільність стимулювання малого і середнього бізнесу // Гавриленко Н.В., Дубовик О.Ю. // Економіка. Фінанси. Право. – 2013. - № 13.- С. 15-17. - 0,3 д.а. (автору належить 0,15 д.а., у яких висвітлено недоліки законодавства щодо визначення критеріїв суб'єктів малого та середнього бізнесу, які підлягають державній підтримці та стимулюванню).

Публікації за результатами участі у конференціях:

16. Гавриленко Н.В. Порівняльний аналіз доцільності роботи за альтернативними способами оподаткування малих підприємств / Гавриленко Н.В. / Матеріали науково-технічної конференції «Економічні проблеми розвитку промисловості регіону» (Первомайськ, 21–22 травня 2009 р.). – 2009. – С. 4–7. – 0,2 д.а.

17. Гавриленко Н.В. Застосування фінансової звітності для оцінки податкового тягаря малих і середніх підприємств Миколаївського та Одеського регіонів / Гавриленко Н.В. / Матеріали 1 міжнародної науково-практичної конференції «Актуальні проблеми економіки та менеджменту: теоретичні і практичні аспекти» (Хмельницький, 3-5 червня 2010 р.). – 2010. – С.26–29. – 0,1 д.а.

18. Гавриленко Н.В. Стратегічні шляхи інноваційного прориву в економіці України / Гавриленко Н.В., Дубовик О.Ю. // Матеріали 5 всеукраїнської науково-практичної конференції «Економічні проблеми розвитку регіону» (Первомайськ, 6-7 червня 2012 р.). – Первомайськ. – 2012. – С. 27–30. - 0,1 д.а. (автору належить 0,05 д.а., у яких висвітлено напрямки стимулювання інноваційної діяльності в Україні).

19. Гавриленко Н.В. Шляхи покращення податкового клімату як інструмент стимулювання розвитку малих і середніх підприємств / Гавриленко Н.В. // Матеріали 5 всеукраїнської науково-практичної конференції «Економічні проблеми розвитку регіону» (Первомайськ, 6-7 червня 2012 р.). – Первомайськ. – 2012. – С. 109–112. – 0,2 д.а.

20. Гавриленко Н.В. Доцільність стимулювання малого і середнього бізнесу / Гавриленко Н.В. // Матеріали міжнародної науково-практичної інтернет-конференції «Проблеми соціально-економічного розвитку підприємництва» (Дніпропетровськ, 8–9 листопада 2012 р.). – Дніпропетровськ. – 2012. – С. 37–38. – 0,15 д.а.

Інші видання:

21. Гавриленко Н.В. Податкова система. Навчальний посібник / Гавриленко Н.В. / – Львів: Новий Світ-2000. – 2007. - 18,9 д.а.

22. Гавриленко Н.В. Податкова система. Практикум: навч. посіб. / Гавриленко Н.В. / – Львів: Новий Світ-2000. – 2008. - 18,9 д.а.

23. Гавриленко Н.В. Налоговые стимулы в системе налогообложения / Гавриленко Н.В. // Новый университет. Научный журнал. / Россия, республика Марий Эл, г. Йошкар-Ола. – 2012. – № 12, – С. 49–53. – 0,3 д.а.

АНОТАЦІЯ

Гавриленко Н.В. Податкове стимулювання розвитку малого та середнього бізнесу. – На правах рукопису.

Дисертація на здобуття ступеня кандидата економічних наук за спеціальністю 08.00.08 – гроші, фінанси і кредит. – Одеський національний економічний університет. – Одеса, 2013.

Дисертаційна робота присвячена дослідженню процесу податкового стимулювання функціонування малих та середніх підприємств в Україні. Визначено, що, незважаючи на чисельні наукові доробки у сфері оподаткування та підприємництва, існують певні розбіжності в понятійному апараті. Запропоновано трактування сутності категорій «підприємство», «підприємство у малому бізнесі», «малий бізнес», «стимулювання» і «податкове стимулювання» шляхом уточнення даних понять, яке відрізняється від попередніх тим, що акцентує увагу на інноваційній складовій саме підприємницької діяльності. Проведений аналіз податкового стимулювання малого та середнього бізнесу в Україні показав його неефективність, а роль податкових надходжень від таких суб'єктів у надходженнях до бюджету – незначною. Узагальнення наукових доробок у цій сфері, враховуючи позитивний досвід країн світу, дозволив запропонувати надання певних пільг для середніх і малих підприємств, що здійснюють інноваційну діяльність та знаходяться на загальній системі оподаткування.

Запропоновано рекомендації щодо податкового стимулювання виробничої сфери малого і середнього бізнесу, схему взаємозв'язку інформаційного та організаційного забезпечення податкового стимулювання розвитку малого і середнього бізнесу, яка повинна сприяти впровадженню заходів зі стимулювання та контролю за їх виконанням.

Ключові слова: малий і середній бізнес, підприємництво, бюджет, податок, інновація, платники, пільги, стимули, механізм податкового стимулювання, оподаткування.

АННОТАЦИЯ

Гавриленко Н.В.. Налоговое стимулирование развития малого и среднего бизнеса. – На правах рукописи.

Диссертация на соискание ученой степени кандидата экономических наук по специальности 08.00.08 – деньги, финансы и кредит. – Одесский национальный экономический университет. – Одесса, 2013.

Диссертационная работа посвящена исследованию процесса налогового стимулирования функционирования малых и средних предприятий в Украине. Определено, что, несмотря на большое количество научных исследований в сфере налогообложения и предпринимательства, существуют определенные расхождения в понятийном аппарате. Предложено определение сущности категорий «предпринимательство», «предпринимательство в малом бизнесе», «малый бизнес», «стимулирование» и «налоговое стимулирование» путем уточнения данных понятий, которое отличается от существующих тем, что акцентирует внимание на инновационной составляющей именно предпринимательской деятельности. Проведенный анализ налогового стимулирования малого и среднего бизнеса в Украине показал его неэффективность, а роль налоговых доходов от таких субъектов в бюджетных доходах – незначительной. Согласно предложенным методическим положениям, проведенному анализу, учитывая позитивный зарубежный опыт, предложено предоставлять следующие льготы средним и малым предприятиям, которые осуществляют инновационную деятельность и находятся на общей системе налогообложения: списание текущих затрат по исследовательским работам; предоставление налогового исследовательского кредита; дополнительную налоговую скидку (вычитание из налога на прибыль); специальные режимы амортизации основных фондов, которые задействованы в исследовательских работах; внедрение инвестиционного налогового кредита; льготное налогообложение прибыли, полученной из иностранного источника.

В исследовании были предложены рекомендации по налоговому стимулированию производственной сферы малого и среднего бизнеса: в реальном секторе экономики считаем необходимым создание «производственных налоговых оазисов», предоставление адресных налоговых кредитов субъектам малого и среднего бизнеса, которые осваивают новую технологическую продукцию; использование механизма ускоренной амортизации, что позволит списать до 100% затрат на приобретение оборудования в первый год его эксплуатации; предоставление производственным малым предприятиям «налоговой амнистии». Предложено схему взаимосвязи информационного и организационного обеспечения налогового стимулирования развития малого и среднего бизнеса.

Ключевые слова: малый и средний бизнес, предпринимательство, бюджет, налог, инновация, плательщики, льготы, стимулы, механизм налогового стимулирования, налогообложение.

ANNOTATION

Gavrylenko N.V. Tax Stimulation of Small-Size and Medium-Size Business Development. – A manuscript.

Thesis for a candidate degree in Economics, specialty 08.00.08 – money, finance and credit. – Odessa National Economic University. Odessa, 2013.

The research is devoted to the investigation of the process of tax stimulation of functioning of small-size and medium-size businesses in Ukraine. It has been determined that in spite of numerous scientific researches in the sphere of taxation and entrepreneurship, there are certain differences in conceptual apparatus. It has been offered to interpret the essence of the categories «entrepreneurship», «entrepreneurship in small-size business», «small-size business», «stimulation» and «tax stimulation» by specifying the given notions which are different from the previous ones by the fact that the attention is paid to the innovative component of the entrepreneurship activity. The analysis of tax stimulation of small-size and medium-size businesses in Ukraine, which was done, has shown its inefficiency, and the role of tax revenues from such subjects in the budget revenues is minor.

The generalization of scientific researches in this sphere, taking into account the positive experience of the countries of the world, has allowed to offer to provide small-size and medium-size businesses that perform innovative activity and are on the general taxation with certain benefits.

The recommendations concerning the stimulation of the production sphere of small-size and medium-size businesses, the scheme of interrelationship of informative and organizational support of tax stimulation of small-size and medium-size businesses which should encourage the introduction of the measures of stimulation and monitoring of their performance have been suggested.

Key words: small-size and medium-size business, entrepreneurship, budget, tax, innovation, taxpayers, benefits, stimuli, mechanism of tax stimulation, taxation.